

Úspěšnost žáků ZŠ a SŠ v otázkách testu čtenářské gramotnosti

Žáci 9. ročníku ZŠ i 2. ročníku SŠ řešili stejný test, což umožňuje srovnat jejich úspěšnost v řešení jednotlivých otázek. Protože do výběrového souboru žáků 9. ročníku ZŠ nebyli zařazeni žáci nižšího stupně víceletých gymnázií, byli pro účely porovnání ze vzorku žáků 2. ročníku SŠ vyřazeni žáci šestiletých a osmiletých gymnázií.

Graf č. 20 ukazuje lepší výsledek žáků 2. ročníku SŠ ve všech otázkách testu s výjimkou jedné, přičemž tato otázka byla součástí rozšiřující části testu, který řešili pouze žáci s velmi dobrým výsledkem v základní verzi testu. Nejlépe žáci 9. ročníku ZŠ i 2. ročníku SŠ řešili otázky vyžadující nalezení a porozumění informaci v textu (průměrná úspěšnost na otázku 54 % v případě žáků 9. ročníku ZŠ a 63 % v případě žáků 2. ročníku SŠ). Nižší úspěšnosti dosáhli žáci v otázkách vyžadujících odvození odpovědi vlastním úsudkem s využitím informací v textu (průměrná úspěšnost na otázku 43 % v případě žáků 9. ročníku ZŠ a 52 % v případě žáků 2. ročníku SŠ). Největší problémy pak měli žáci s otázkami vyžadujícími posouzení pravdivosti tvrzení (průměrná úspěšnost otázek 20 % v případě žáků 9. ročníku ZŠ a 26 % v případě žáků 2. ročníku SŠ). Svou roli v tomto směru ovšem hrála také obtížnost zadaného textu, z něhož následně vycházely testové otázky. Podle očekávání dosáhli žáci nejlepších výsledků v otázkách navazujících na krátký, jednoduše psaný text s tématem blízkým životu žáka (recenze restaurace, zpráva o leteckém neštěstí v horách), nejhorsích výsledků pak v otázkách vycházejících z delšího textu psaného více odborným jazykem (komentář k mediální aféře v USA).

Pro žáky 9. ročníku ZŠ byly nejsnadnější i nejvíce obtížné stejné otázky jako pro žáky 2. ročníku SŠ. Pro žáky nejsnazší úlohy se věnovaly následujícím tématům:

- Otázka s nejvyšší dosaženou úspěšností žáků (87 % v případě žáků 9. ročníku ZŠ a 91 % v případě žáků 2. ročníku SŠ) se zaměřovala na seřazení událostí v příběhu popsaném v textu, a to na identifikaci první události, jíž celý příběh začínal.
- Otázka s druhou nejvyšší dosaženou úspěšností žáků (83 % v případě žáků 9. ročníku ZŠ a 89 % v případě žáků 2. ročníku SŠ) se zaměřovala na identifikaci informace o cílové skupině recenzované restaurace, která byla přímo explicitně uvedena v krátkém textu.
- Otázka se třetí nejvyšší dosaženou úspěšností žáků (82 % v případě žáků 9. ročníku ZŠ a 88 % v případě žáků 2. ročníku SŠ) se zaměřovala na poznání celkového vyznění textu ve vztahu k popisované restauraci.

Společným znakem všech otázek s nejnižší úspěšností žáků 9. ročníku ZŠ (úspěšnost 5–8 %) i 2. ročníku SŠ (úspěšnost 7–13 %) je jejich zadání ve formě výběru tvrzení, která vyplývají z textu, odporují informacím v textu obsaženým, ve volbě reálného chování, které by odpovídalo informacím v textu, apod. – obecně jde o zadání směřující k pokročilejším dovednostem nad předloženým textem.

Uvedené charakteristiky nejvíce a nejméně úspěšných úloh potvrzují dříve uvedená zjištění ohledně úkolů spojených s prací žáků zaznamenanou v navštívených hodinách – žáci častěji řeší především úkoly odpovídající svou náročností spíše nejsnazším úlohám v testu. Naopak méně byla v hodinách registrována práce žáků rozvíjející pokročilejší dovednosti vyžadující kritické přemýšlení nad textem, rozpoznávání validních argumentů v textu a jejich odlišení od „měkkých“ informací apod. Častější využívání právě takových složitějších úkolů je nepochybně jednou z výzev, které před školami v oblasti rozvoje čtenářských dovedností a obecně čtenářské gramotnosti do budoucna leží.

